National Library of Israel

מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

יש לפעמים שהמכוס „מבעד למסוה" מרגיש רצון כביר להוריד את המסוה מעל פניו ולצחוק בקול, ורגש זה תוקף אותי בשעה שאני רואה, למשל, עד כמה קנאת הסופרים שלנו הרבה „חכמה" בעתונותנו העברית בזמן האחרון, ובפרט מתפקע אני מצחוק בקראי את ה„חכמות" של ר' דוב קמחי במאמרו המחובר ב„הארץ" ע"א „הספרות העברית בא"י".

כותב דטורים האלה אינו מורה בבית־הספר העברי לבנות בירושלם, גם לא זכה להיות סיפר „נכבד" ב„הארץ" התלויה על „בלימה" ולא בקש בה „מקלט" לרומני־ענים אלא מירה פשוט הנני לשעורי הסתכלות להלמידי הרבים ב„הדר", ויש בידי ב"ה הומר רב להעיד על „הלהם הקלוקל" של הרר"ק שה א מאכיל מחיין לכתלי בית הספר...

לא, ארוני, עם כל רצוני הטוב, אינני יכול לכבוש את נכואתי ולהבליג, ואי"ה בקרוב בימינו נבין מחומר זה לקוראינו היקרים, ממעמים כאשר אהבו, מאכל־האוה ממש, ככתוב בספר ה„דרכן" „ולמה נגביר מלין?"...

איך שהוא, רבותי, קשה להיות מורה לשעורי הסתכלות בימים האלה, כי יש לפעמים שרוגזו של איזה עשו קופץ עליך פתאם, בדמות היה רעה כמין דוב... ואולם הרוסה החידה היא, רק הצחוק! איך אמר שלום־עליכם? — הצחוק יפה לבריאות, הרופאים מצוים לצחוק...

* * *

ירושלם שלנו הולכת ומתפתחת. רוצים אתם ב„סמאלל־דאנס" בליל שלישי או אפילו ב„קוטיליון" במוצ"ש לפני סליחות, יש למצא פה. אולי רוצים אתם בנשף־מסכות או בנשף תלבשות בהושענא־רבה, וראי־נע בעשרת ימי תשובה — באו ירושלימה! הכל יש כאן: קונצרטים, חזיונות, נדנדות, רקודים, שמלות המגבי ות בתחתונים ומשפילות בעליונים, בקצור — מה שהלב חומד! והכל „זונות", ולא חנם חלילה...

אין מה לדבר: בירתנו היקרה הולכת ב"ה ומתקדמת בצעדי ענק: בגינים חדשים ויפים— אצל דגויים, ואצלנו—בוגים „תל" רק ב„פיות" ובלי יסוד... ה„רבי" — על הר הזיתים, ו„פניקה" ביום־כפור, עטו־ר־טליתים, ממש כמהים. עשו וישמעאל בחברותא וסופרינו־ישורדינו — ממש כבשוק הדגים!... Herz, was willst du noch!

ובימים האחרונים יש גם „פיק־פוקט" חדישים...

הד"ר ס. יוכל לספר לכם זאת. רק אתמול קרה הדבר: הד"ר נכנס, כדרכו, לפונדק לשתות כוס תה. הוציא מכיסו פונט מצרי לשלם חובו ואולם לפונדקאי זה אין, כנראה, המיד מעות קטנות להחזיר. מה לעשות? פתאום הוסיף לפניהם המלאך הגואל, בדמות בחור נאה, לבוש הדר שישב עד כה אל השלחן ושוחח עם הבשרת, ואמר בקול נעים וחביב: רואה אני את מבוכתכם, אדוני, והנני לשרתכם. אלך ואחליף לכם את הכסף!...

עוד טרם הספיק הדר' שלנו לענות, והפונט כבר נמצא בידי המלאך־הצעיר שהחיש את צעדיו החוצה ועף לדבר־מצוה, ואנשי הפונדק — והדר' בתוכם — ישבו וחכו לשוב המתנדב הצעיר עם המטבעות הקטנות, ואולם עד מהרה נוכחו, לתמהונם, כי הצעיר שכח לשוב —ו„הילד איננו"...

הדר' התחרט אמנם על המעשה, אך, כנראה אחר המועד, ואחר הרהורים קלים על הפונט האומלל שנקטף ממנו והלך לעולמו, החליט ואמר: אכן זהו מה שקוראים בלע"ז Escroc à l'americaine!

***

עורכנו הראשי מר איתאר בן־אב"י הגר לפנינו אתמול עם"י דרכו את וינה עיר ה„פנינה", ואולם את דעיקר שכח לספר לנו, כי וינה היא העיר של „דימינוטיבים". כלומר של סימן הקטנה בכל דבר ודבר. אין אומרים „נאס" (רחוב), אלא „נאסערל", אין בוינה „מייד" (נערה), אלא „מאדערל", אין יודעים שם „הויז" (בית), אלא „הייזערל" (ביתן); אין אתה מוצא שם „צוקר" (סוכר) אלא (צוקר'ל), ובשעה שעלה הפונט עד 7000 כתרים, קוראים להם לא „קרונה", אלא „קרונירל"... הכל יוקטן שם באפן מבהיל מאד, אפילו בני־אדם, ולא יפלא איפא אם נמצאו בוינה אנשים שאינם יודעים ומכירים את גדולינו שבקרו את וינה אחרי הקונגרס. ביחוד רבו, בעונותינו הרבים, האומללים האלה בין בעלי המלון...

ידידי מר „ישר" שחזר מהקונגרס בקרלסבד דרך וינה יודע לספר מעשה המוה מאד שקרה לאחד מיקירי ירושלם וזונתו בפונדק אחד. כנראה, לא אבה בעל־המלון להגיש אכל לפני הזוג שלנו אחר זמן האכילה, ובלי הודעה מוקדמת כנהגו עכשיו בוינה. אז נגשה האשה אל בעל המלון שהעיז לסרב לגבולים, החזיקה בשני שולי הצוארון של מעילו והתחילה לנענע אותו כלולב עם"י האר"י ז"ל וצעקה בקולי קולות ושענה: מה? כלום אינך יודע לפני מי אתה עומד? הן בעלי זה הוא אחד מגדולי פלשתינה, שיש לו מקום בועדהעיר, בועד הלאומי, ועד הלשון, ועד החשוב, ועד... אין עוד נער בירושלם—אני אומרת לך, שאינו יודע ומכיר את בעלי, ואתה קוי"ה דייטש, איך יודע עם מי יש לך עסק?!...

וכל אשר רוסף בעלה המסכן למשכה בשרוולה, הוסיפה לנענע את הפונדקאי בשני שולי צוארונו עד שכלהה נשמתו ונהבלבלו כל מחשבותיו.

ומה היה הסוף?—סיים ידידי מר „ישר"— לא כלום!... קו"רה מאק לא נתפעל כלל מכל ה„ועדים", ויקירי־ירושלם יצאו במחילה מהמלון בקובה ריקה...

„דאר היום" החליט, כנראה, לשלח כמה אכסמפלרים מה„דרכן" לבעלי־המלון בוינה כדי שידעו לדבא עם מי יש להם עסק?...

* * *

תלמידי החכמים מוסיפים לכתב לי, והנני למסר לכם בזה, קוראים יקרים, מכתב שקבלתי מ„תלמיד" ככתבו וכלשונו:

לכבוד מורי ורבי ר' **עזמות** שלום.

דאגה בלב איש ישיחנה, ולפני מי אשפך את שיחי אם לא לפניך, מורי היקר?

שמעתי מכבר דבת רבים על כהבי מורנו הנכבד הדר' קבק שבשלו אותם בחו"ל כעפרא דארעא, ואולם אנכי לא האמנתי, כי אמרתי בנפשי: אין זאת כי אם קנאה מדברת מתוך גרונם. והנה בא המשורר מר יעקב פיכמן והתנפל בעהון על מורנו ברברי חרפות וזלזולים כאחד היקים והאשים אותו בכל מיני רשע ופשע ודטאה שכל השומע תצילנה אזניו, ולסוף לא יכל מורנו להבליג על כעסו ויזרק את הצי וזעמו על איש ריבו ויחלקו איש לרעהו „מחמאות" הראויות, במחילה, לנשים תגריות בשוק הדגים...

איני יודע מי משניהם צדק ואולי צדקו שניהם חלילה? בכל אופן, מנקרת עכשיו בלבנו שאלה מרה ואורוה: איך נוכל לכבד עכשיו מודים ומשוררים כאלה? איך נוכל לשתות מים מבאר שירקו בה והשליכו לתוכה אבנים גדולות?—ילמדני רבי!

והנני מחכה לתשובתך בשבע עינים בכל הכבוד והיקר

תלמיד

ועל זה השיבותי לו לאמר:

תלמידי היקר! דבריך נגעו אל לבי, ואולם עליך לדעת, כי מקרים כאלה ועוד גרועים מהם יקרו גם אצל אומות העולם. אבל, להם יש מרהב־גדול, וכשהם רוחצים את בגדיהם הצואים, מי השופכין נשארים בתוך החצר, כמו שאומרים en famille, לא כן אצלנו בא"י, במקום הצר והמצומצם שבחיינו, אנו נוהגים לשפך את מי־השופכין שלנו בראש כל חוצות ודם מעלים סרחון על כל סביבותיהם...

ודע כי הסבה הגורמת לכל הקנאה, השנאה ההדדית, דקטנות ומלדמת הלשון והעטים היא —הפרנסה המרה. עורך צעיר לימים ואיני יודע אם היכל להבינני כראוי. צא וראה מה בין בני לבן־סוסי: סוסים עומדים לפני האבוס ואוכלים בשלום ואין סוס אחד נוגע במספוא שכנו אף כמלוא נימא, ובני־אדם, יהודים משכילים ודוקטורים, אינם יכולים לאכל מקערה אחת בשלום ושולחים לשונם איש למות חברו...

ועל שאלתך המרה והארורה אענה לך השובה קצרה: חיקו!

עזמות